

ਗੈਰਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਪੌਲੁਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸੇਵਕਾਈ (3:1-7)

ਮਸੀਹ ਦੀ ਜਲਾਲੀ ਕਲੀਸੀਆ ਲਈ ਖੁਦਾ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭੇਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਧਿਆਇ 3 ਵਿਚ (3:1-7), ਭੇਤ ਦੀ ਸਮਝ (3:8-13), ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ ਦੀ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੰਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਦੁਆ (3:14-21) ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।

ਗੈਰਕੌਮਾਂ ਲਈ ਮਸੀਹ ਦਾ ਕੈਦੀ (3:1)

‘ਇਸ ਕਾਰਣ ਮੈਂ ਪੌਲੁਸ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਪਰਾਈਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਲਈ ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਦਾ ਕੈਦੀ ਹਾਂ।

ਆਇਤ 1. ਆਇਤ 1 ਵਿਚ ਇਸ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਆਇਤ 14 ਵਿਚ ‘‘ਇਸ ਕਾਰਣ’’ ਵਿਚ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੇਵਕਾਈ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦੁਆਉਂਦਿਆਂ ਬਰੈਕਟ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਸੀ ਕਿ ਪੌਲੁਸ ਯਹੂਦੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਖੁਦਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸੌਂਦਿਆ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 9:15; 13:46; 18:6; 22:21; 28:28; ਗਲਾਤੀਆਂ 2:2)। ਪੌਲੁਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹੈ (3:1-7 ਅਤੇ 3:8-13)। (3:1-7 ਦੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਲਈ, ਵੇਖੋ ਕੁਲੌਸੀਆਂ 1:23-29.)

ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਸੀਹ ਦਾ ਕੈਦੀ (*desmios*) ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਪ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਛੁਡਾਏ ਹੋਏ ਅਤੇ ਯਿਸੂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਨਾਲ ਮਸੀਹ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਦਾ ਸੀ। ਪੌਲੁਸ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਸੀਹ ਦਾ ‘‘ਦਾਸ’’ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਰੋਮੀਆਂ 1:1; ਗਲਾਤੀਆਂ 1:10; ਫਿਲਿੱਪੀਆਂ 1:1; ਕੁਲੌਸੀਆਂ 1:7; ਤੀਤੁਸ 1:1)। ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ‘‘ਦਾਸ’’ ਦਾ ਯੂਨਾਨੀ ਰੂਪ *doulos* ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ‘‘ਗੁਲਾਮ ... ਜਿਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਨ।’’ ਪਰ ਇਹ ਸੰਭਾਉਣਾ ਬਹੁਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਇੱਥੇ ‘‘ਕੈਦੀ’’ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਤੱਥ ਲਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਉਹ ਦੋ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਰੋਮੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੈਦੀ ਸੀ। ਉਹ ‘‘ਮਸੀਹ ਦਾ ਕੈਦੀ’’ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਸੀਹ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਸੀ। ਮਸੀਹ ਨੇ ਇਹ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪੌਲੁਸ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਹਿਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 9:16)। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘‘ਅਸੀਂ ਸਭ ਪਾਸਿਉਂ ਕਸ਼ਟ

ਵਿਚ ਹਾਂ ... ਨਿਤ ਯਿਸੂ ਦੇ ਨਮਿਤ ਮੌਤ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ' (2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 4:8-11)।
2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 6:4, 5 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ, ਮੁਸੀਬਤਾਂ, ਮਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕੈਦਾਂ ਦੀ ਗੱਲ
ਕੀਤੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਸ ਨੇ ਮਸੀਹ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਝਲੀਆਂ ਸਨ।

ਤੁਸਾਂ ਪਰਾਈਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਲਈ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦੁਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੌਲੁਸ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁੱਖ
ਤੌਰ ਤੇ ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਜੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਜੇਲ੍ਹ
ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ 'ਪਰਾਈਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਲਈ' ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ
ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀ ਲਈ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੇ ਇੰਜੀਲ
ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਫ਼ਿਲਿੱਪੀਆਂ 1:12-14 ਵਿਚ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਉਸ ਭਲਿਆਈ ਦੀ ਗੱਲ
ਕੀਤੀ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਅਫ਼ਸੀਆਂ 3:13 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦਾ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਵਡਿਆਈ' ਸੀ।

ਗੈਰਕੌਮਾਂ ਲਈ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਭੰਡਾਰੀ (3:2)

ਪਰ ਤਦ ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਉਸ ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਮੁਖ਼ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਜਿਹੜੀ ਮੈਨੂੰ
ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਦਾਨ ਹੋਈ।

ਆਇਤ 2. ਪਰ ਤਦ ਜੇ *ei ge* ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ ਅਤੇ 'ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ' ਜਿਸ ਨੂੰ
ਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ² ਪੌਲੁਸ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਸੀ ਕਿ ਅਫ਼ਸੁਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇੰਜੀਲ ਸੁਣੀ
ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖੇ
ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋ ਗਏ ਸਨ³ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

ਮੁਖ਼ਤਿਆਰੀ (*oikonomia*) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੌਲੁਸ ਵੱਲੋਂ 1:10 ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ
ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ NASB ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ NAJB ਵਿਚ ਖ਼ੁਦਾਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ 'ਹੋਇਆ ਹੈ।' ਉੱਥੇ
ਪੌਲੁਸ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਸਨਾਤਨ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। 3:2 ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਮੰਨ
ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ, ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ
ਹੈ। ਪੌਲੁਸ ਉੱਤੇ ਆਪ ਵੀ ਮਸੀਹੀ ਬਣਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣਨ ਵਿਚ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਫ਼ਜ਼ਲ ਹੋਇਆ ਸੀ
(ਵੇਖੋ 3:8)। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੁਖ਼ਤਿਆਰਪੁਣੇ ਦੀ, 'ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ, ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ, ਕਿਸੇ
ਦੂਜੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ' ਦੀ ਸੀ⁴ ਪਰ ਪੌਲੁਸ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਮੁਖ਼ਤਿਆਰ
ਜਾਂ ਭੰਡਾਰੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਇੰਜੀਲ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਯੂਨਾਨੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਇਆ ਵਾਕ ਜਿਹੜੀ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਦਾਨ
ਹੋਈ 'ਮੁਖ਼ਤਿਆਰੀ' ਨਾਲੋਂ ਸੁਧਰ ਕੇ 'ਫ਼ਜ਼ਲ' ਜਾਂ ਕਿਰਪਾ ਹੈ⁵ ਇਸ ਆਇਤ ਦੀ ਸਮਝ
ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੌਲੁਸ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਭੰਡਾਰੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਰਪਾ
ਮਿਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਇੰਜੀਲ ਨੂੰ ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਕੋਲ ਲਿਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਫ਼ਰਜ਼ ਵਿਚ ਬੱਧਾ ਸੀ।

ਪਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਭੇਤ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ (3:3-6)

³ਭਈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਉਹ ਭੇਤ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਬੋੜਾ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ
ਲਿਖਿਆ। ⁴ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਣ ਸੱਕਦੇ ਹੋ ਜੋ ਮਸੀਹ ਦੇ ਭੇਤ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਕਿੰਨੀ ਹੈ।

⁵ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਣ ਉਹ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਰਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਨਬੀਆਂ ਉੱਤੇ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ⁶ਅਰਥਾਤ ਏਹ ਕਿ ਮਸੀਹ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਖਬਰੀ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਪਰਾਈਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਗੀ ਅਧਕਾਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਦੇਹੀ ਦੇ ਅਤੇ ਵਾਇਦੇ ਦੇ ਸਾਂਝੀ ਹਨ।

ਆਇਤ 3. ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਉਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*apokalupsis*) ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ “ਖੋਲਣਾ”⁶ ਜਦਕਿ ਭੇਤ *mustērion* ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ (1:9 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)। ਪੌਲੁਸ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸਨਾਤਨ ਮੰਸ਼ਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੈਰ ਕੌਮ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ, ਇਕ ਭੇਤ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਸ਼ਾ ਖੋਲੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਪਰਗਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਕ ਖੁਦਾ ਦਾ ਰਹਿਸ ਸੀ। ਪੌਲੁਸ ਇਸ ਖੋਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਭਾਵ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੇ ਮੁਕਾਸ਼ਫੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਥੋੜਾ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਲਿਖਿਆ ਜੋ ਅਫ਼ਸੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਖ਼ਤ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਪੌਲੁਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਭੇਤ ਅਤੇ ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਲਈ ਸਨ (ਵੇਖੋ 1:9, 10; 2:11-22)।

ਆਇਤ 4. ਇਹ ਭੇਤ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਪੌਲੁਸ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਫ਼ਸੁਸ ਦੇ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਇਸ ਖ਼ਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਸੀਹ ਦੇ ਭੇਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਭੇਤ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਲੁਕਿਆ ਰਿਹਾ ਪਰ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਮੁਕਾਸ਼ਫੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਆਇਤ 5. ਮਸੀਹ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਇਕ ਭੇਤ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਨਬੀਆਂ ਨੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਰਹੱਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਥੋੜਾ ਥੋੜਾ ਇਸ ਉੱਤੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਲਿੱਖ ਰਹੇ ਹਨ। 1 ਪਤਰਸ 1:10-12 ਵਿਚ ਪਤਰਸ ਨੇ ਕਿਹਾ:

... ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਬੀਆਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਭਾਲ ਅਤੇ ਖੋਜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਵਿਖੇ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਅਗੰਮਵਾਕ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਓਹ ਇਹ ਖੋਜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਭਈ ਮਸੀਹ ਦਾ ਆਤਮਾ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਜਦ ਮਸੀਹ ਦਿਆਂ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਮਰਿਮਾ ਦੇ ਵਿਖੇ ਅੱਗੋਂ ਹੀ ਸਾਖੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਤਦ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਅਥਵਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਤਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਇਹ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਭਈ ਓਹ ਆਪਣੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਓਹ ਗੱਲਾਂ ਆਖਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਜੋ ਸੁਰਗੋਂ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਦੂਤ ਵੱਡੀ ਚਾਹ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮਲੂਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ!

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਰਸ ਨੇ 2 ਪਤਰਸ 1:19-21 ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਨਬੀਆਂ ਦੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਤੋਂ ਹੋਣ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ। (ਵੇਖੋ “ਵਾਧੂ ਅਧਿਐਨ ਲਈ: ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਨਬੀ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ।”)

ਪੌਲੁਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਦਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਰਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਨਬੀਆਂ ਉੱਤੇ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਾ ਨਾਲ “ਆਤਮਾ

ਵਿਚ’ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਜਿਵੇਂ NASB ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਛਪਾਈਆਂ ਵਿਚ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਕਿਉਂ ਜੋ ਯੂਨਾਨੀ ਉਪਸਰਗ ਦਾ ਅਰਥ ‘‘ਵਿਚ, ਉੱਪਰ, ਉੱਤੇ, ਨਾਲ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਵਿਚ’’ ਹੈ। ‘‘ਪ੍ਰੇਰਣਾ’’ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ‘‘ਆਤਮਾ ਨਾਲ’’ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ। ‘‘ਰਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਨਬੀਆਂ’’ ਇਥੇ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੇ ਰਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਨਬੀਆਂ ਲਈ ਹੈ (2:20 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)।

ਆਇਤ 5 ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਫ਼ਰਕ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ: ਹੋਰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ/‘‘ਹਣ’’; ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ, ਇਨਸਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਰਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਨਬੀਆਂ ‘‘ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।’’ ਆਪਣੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਦਖ਼ਲ ਦੇ ਬਗ਼ੈਰ ਉਸ ਦੀ ਸਨਾਤਨ ਮੰਜ਼ਾ ਇਕ ਭੇਤ ਹੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ (ਲੁਕੀ ਰਹਿੰਦੀ), ਪਰ ਹੁਣ ਰਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਨਬੀਆਂ ਦੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਮੁਕਾਸ਼ਫ਼ੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਮੰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਆਇਤ 6. ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਮੰਜ਼ਾ ਦੇ ਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪੌਲਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਦਸ ਦਿੱਤਾ। ਪਰਾਈਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਦੇਹੀ ਦੇ ਅਤੇ [ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ] ਵਾਅਦੇ ਦੇ ਸਾਂਝੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ; ਇਹ ਵੱਡੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਯਹੂਦੀਆਂ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਸੰਤਾਨ, ਮਸੀਹ ਦੀ ਦੇਹ ਦੇ ਅੰਗ ਅਤੇ ਹਰ ਉਸ ਵਾਅਦੇ ਦੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਕਿ ਨੂੰ NASB ਵਿਚ ਤਿਰਫ਼ਾ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੂਲ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿ ਗੈਰ ਕੌਮ ਲੋਕ ਹਨ ਪੌਲਸ ਨੇ ਵਰਤਮਾਨ ਭਾਵਅਰਥੀ ਨਾਉਂ (einai, ‘‘ਹੋਣਾ’’) ਦੀ ‘‘ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਦੋਂ ਹੋਵੇਗਾ।’’⁹ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਰਿਆ ਸ਼ਬਦ ਕਰਮਵਾਚ ਵਿਚ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ‘‘ਰਸਤਾ’’ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੌਲਸ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ‘‘ਸੰਗੀ ਵਾਰਿਸ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮਸੀਹ ਯਿਸੂ ਵਿਚ ਵਾਅਦੇ ਦੇ ਸੰਗੀ ਭਾਈਵਾਲ’’ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਉਦੋਂ ਦਾ ਸੀ ਜਦ ਯਿਸੂ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ (2:13-22)।

ਐਂਡ੍ਰਿਊ ਟੀ. ਲਿੰਕਨ ਨੇ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਟਿੱਪਣੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪਾਠਕ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਇਤ 6 ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਯੂਨਾਨੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹਨ (*sunklēronoma*, ‘‘ਸੰਗੀ ਵਾਰਿਸ,’’) (*sussōma*, ‘‘ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ’’) ਅਤੇ (*summetocha*, ‘‘ਸੰਗੀ ਭਾਈਵਾਲ’’), ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਉਪਸਰਗ *sun* (‘‘ਨਾਲ’’) ਦੇ ਇਕ ਰੂਪ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।¹⁰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਭੇਤ ਨੂੰ ਮਸੀਹ ਦੀ ਦੇਹ ਵਿਚ ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਗੈਰ ਕੌਮ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਯਹੂਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਨੁਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। 2:19 ਵਿਚ ਪੌਲਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘‘ਵਤਨੀ’’ (*sumpolitai*) ਕਿਹਾ, 2:21 ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ‘‘ਇਕ ਸੰਗ ਜੁੜ’’ ਗਏ (*sunarmologeō*) ਅਤੇ 2:22 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘‘ਇਕ ਸੰਗ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ’’ (*sunoikodomeō*) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨਾਲ ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੰਨਾਂ ਗੈਰ ਕੌਮ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ। ‘‘ਇਕ ਨਵਾਂ ਇਨਸਾਨ,’’ ‘‘ਇਕ ਸਰੀਰ’’ (ਵੇਖੋ 2:15, 16), ‘‘ਕਲੀਸੀਆ’’ (ਵੇਖੋ 1:22, 23) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਵਿਖਾਇਆ ਕਿ ਗੈਰ ਕੌਮ ਮਸੀਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਕਲੀਸੀਆ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀ ਅਤੇ ਗੈਰ ਕੌਮ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ

ਮਸੀਹ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸਮਾਜ ਯਹੂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਤਕ ਬਰਾਬਰ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਤੋਂ ਨਿੱਕਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੀਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਨੇ ਇਸੇ ਮੌਕੇ ਲਈ ਚੁਣਿਆ। ... ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਸੀ; ਉਹ ਬਰਾਬਰ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ...¹¹

ਮਸੀਹ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਪੌਲੁਸ ਦੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਢੰਗ ਸੀ ਕਿ ਗੈਰ ਕੌਮ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਸੰਗੀ ਵਾਰਿਸ, ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸੰਗੀ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣੇ। ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਸੀਹ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਹਨ (ਵੇਖੋ ਗਲਾਤੀਆਂ 3:26, 27) ਅਤੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨਾਲ ਉਵੇਂ ਹੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮਸੀਹ ਵਿਚ ਹਨ।

ਇੰਜੀਲ ਦਾ ਇਕ ਸੇਵਕ (3:7)

⁷ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਜੋ ਉਹ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਕਰਨ ਮੁਜ਼ਬ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਹੋਈ ਉਹ ਦੇ ਦਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਉਸ ਖੁਸ਼ ਖਬਰੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਬਣਿਆ।

ਆਇਤ 7. ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਸੇਵਕ ਦਾ ਯੂਨਾਨੀ ਨਾਉਂ ਸ਼ਬਦ *diakonos* ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਉਹ ਸ਼ਖ਼ਸ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ‘ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ’ ਹੈ।¹² ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵ ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੌਲੁਸ ਇਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਪੌਲੁਸ ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਖੁਦਾ ਦੇ ਭੇਤ, ਇੰਜੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੌਲੁਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਉਸ ਤਕ ਬਚਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ (1 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 1:12-17)। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜੋ ਉਹ ਮਸੀਹ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਸੀ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 15:10) ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਇੰਜੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣ ਸਕਿਆ ਸੀ (ਵੇਖੋ 3:2)।

ਕਿਰਪਾ ਜੋ ਪੌਲੁਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਜੀਲ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਸੂਲ ਅਤੇ ਇੰਜੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਕਰਨ ਮੁਜ਼ਬ ਸੀ। ਪੌਲੁਸ ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਲਈ ਰਸੂਲ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਸੀ।

ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਮੁਹਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੀ ਉੱਠਣ, ਖੁਦਾ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਉੱਚਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕਲੀਸੀਆ ਦਾ ਸਿਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੱਸੀ (1:19-23)। ਉਸੇ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਪੌਲੁਸ ਇੰਜੀਲ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦਾ ਸੇਵਕ ਬਣਿਆ ਸੀ।

ਵਾਧੂ ਅਧਿਐਨ ਲਈ

ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਨਬੀ ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ

2 ਪਤਰਸ 1:19-21 ਵਿਚ ਪਤਰਸ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਨਬੀਆਂ ਦੇ ਕਾਲ ਨੂੰ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ

ਚਮਕਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ। ਨਬੀਆਂ ਨੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮੰਜ਼ਾ ਦੱਸੀ ਸੀ ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਨਬੂਤ ਵਿਚ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਥੋੜਾ ਥੋੜਾ ਕਰਕੇ ਜਦ ਮਸੀਹ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇਹ ਦਿਨ ਦੇ ਨਿੱਕਲਣ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਪਰ ਪਤਰਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਨਬੀ ‘ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਉਕਸਾਉਣ ਨਾਲ’ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਸਨ (2 ਪਤਰਸ 1:21)। ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ‘ਉਕਸਾਉਣ’ ਯੂਨਾਨੀ ਕਿਰਿਆ ਸ਼ਬਦ (*pherō*) ਦਾ ਅਰਥ ‘ਲਿਜਾਣਾ, ਨਾਲ ਚੁੱਕਣਾ’ ਹੈ।¹³ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਰਸ ਨੇ ਇਹ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਨਬੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ‘ਪ੍ਰੇਰਣਾ’ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। 2 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 3:16 ਵਿਚ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ *theopneustos* ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਫ਼ਿਡਹਾਰਡਮੈਨ ਕਾਲਜ (ਹੁਣ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ) ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਫ੍ਰੈਂਕ ਵੈਨ ਡਾਈਕ ਨੇ ‘ਪ੍ਰੇਰਣਾ’ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ‘ਇਨਸਾਨ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੇ ਸਾਫ਼ ਪਾਉਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖਾਮੀ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਸੱਚਾਈ ਦੱਸਣ’ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਤਰਸ ਨੇ ਇਕ ਹੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਨਬੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ‘ਅਨੁਵਾਦ’ (*epilulus*) ਨੂੰ ਅੱਟਪਟਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਰਸ ਤੋਂ *hermeneia*¹⁴ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ‘ਅਨੁਵਾਦ’ ਜਾਂ ‘ਵਿਆਖਿਆ’ ਦਾ ਅਰਥ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ¹⁵ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤਰ ਲਿਖਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ। ਪੌਲੁਸ ਲਿਖਤ ਦੇ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਲਿਖਤ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਲਿਖਤ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਹ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 1:21 ਵਿਚ ਪਤਰਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਕੋਈ ਅਗਮ ਵਾਕ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਛਿਆ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।’

ਵਤਰਸ ਨੇ ਵਿਖਾਇਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਨਬੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਪਤਰਸ ਇਹ ਲਿਖਦਿਆਂ ਕਿ ‘ਦੂਤ ਵੱਡੀ ਚਾਹ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮਲੂਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ’ (1 ਪਤਰਸ 1:12), ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦੁਆਇਆ ਕਿ ਮਸੀਹ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮੰਜ਼ਾ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ‘ਪਵਿੱਤਰ ਰਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਨਬੀਆਂ ਉੱਤੇ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਕ ਨਾ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ’ (ਅਫ਼ਸੀਆਂ 3:5)।

ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ

ਭੇਤ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (ਅਧਿਆਇ 3)

ਅਫ਼ਸੀਆਂ 3 ਇਕ ਭੇਤ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਕੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਇਕ ਯੋਜਨਾ ਸੀ। ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਕ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਇਕ ਭੇਤ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਨਾਂ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਪਰਗਟ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਇਹ ‘ਭੇਤ’ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ‘ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਭਾਵ ਮੁਕਾਸ਼ਫ਼ਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਖੁਦਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ (3:3-5)। ਖੁਦਾ ਦੀ ਅਬਦੀ ਯੋਜਨਾ ਇਕ ਭੇਤ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ‘ਹੋਰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨਾਂ ਉੱਤੇ [ਇਸ ਨੂੰ] ਨਹੀਂ ਖੋਲਿਆ ਗਿਆ’ ਸੀ (3:5)। ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਨਬੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀ (ਵੇਖੋ 1 ਪਤਰਸ 1:10-12)। ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਬੜੀ ਚਾਹ ਸੀ (ਵੇਖੋ 1 ਪਤਰਸ 1:12)।

ਖੁਦਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ (3:6-9)। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤੇ ਪਰਗਟ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਇਹ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਸੀ। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦਾ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਭਰੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਭੰਡਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਰਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਨਬੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭੇਤ ਜਿਹੜਾ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਵਿਚ ਮਸੀਹ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ, ਕਲੀਸੀਆ ਦਾ ਕੰਮ ਅਤੇ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਸੀ ਕਿ ਗੈਰ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਖੁਦਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਕਲੀਸੀਆ (3:10-21)। ‘‘ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਗਿਆਨ’’ (3:10) ਖੁਦਾ ਦੀ ਉਹ ਗੁਪਤ ਯੋਜਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ‘‘ਗਿਆਨ’’ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ‘‘ਸਦੀਪਕ ਮੰਸ਼ਾ’’ ਹੈ (3:11), ਵਿਚ ਇਹ ਤੱਥ ਸੀ ਕਿ ਕਲੀਸੀਆ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸੇ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਲੀਸੀਆ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਖੁਦਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੀ।

ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਲਈ ਕਲੀਸੀਆ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਕਲੀਸੀਆ ਨੂੰ ਯੋਗ ਬਣਾਵੇ (3:14-19)। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਕਲੀਸੀਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਵੇ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਸੀਹ ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਵਾਸ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਬੇਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝ ਸਕਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਪਾਉਣ। ਤੀਜਾ, ਉਸ ਨੇ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦਾ ਦੀ ਭਰਪੂਰੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਜਾਣ।

ਆਪਣੀ ਦੁਆ ਦੇ ਜਵਾਬ ਬਾਰੇ ਪੌਲੁਸ ਬੜਾ ਦਲੇਰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦਾ ਕੋਲ ‘‘ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਮੰਗਦੇ ਜਾਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ’’ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਨੇ ਕਲੀਸੀਆ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਿਸ਼ਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੌਲੁਸ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਲੀਸੀਆ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਖੁਦਾ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰੇ (3:20, 21)।

ਖੁਦਾ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਇਕ ਯੋਜਨਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਾਂ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਖੁਦਾ ਦੇ ‘‘ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ’’ ਪਰਗਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਕ ਇਕ ‘‘ਭੇਤ’’ ਸੀ। ਖੁਦਾ ਦੇ ਮੁਕਾਸ਼ਫਤੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਹ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਸੀਹ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਤੇ ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਖੁਦਾ ਦੇ ਮੁਕਾਸ਼ਫੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਦੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ; ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਸਭ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖੁਦਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਰੀਏ।

ਜੇ ਲੋਕਹਰਟ

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਐਥਲਬਰਟ ਡਬਲਯੂ. ਬੁਲਿੰਗਰ, ਏ ਕ੍ਰਿਟਿਕਲ ਲੈਕਸੀਕਨ ਐਂਡ ਕੰਕੋਰਡੈਂਸ ਟੂ ਦ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਐਂਡ ਗ੍ਰੀਕ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ (ਲੰਦਨ: ਸੈਮੂਏਲ ਬੈਗਸਟਰ ਐਂਡ ਸੰਜ, ਮਿਤੀ ਰਹਿਤ; ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ, ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਜੌਂਡਰਵਨ ਪਬਲੀਸਿੰਗ ਹਾਊਸ, ਰੀਜ਼ੋਂਸੀ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, 1975), 683.²ਦ ਐਕਸਪੋਜ਼ਿਟਰਜ਼ ਗ੍ਰੀਕ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ, ਸੰਪਾ. ਡਬਲਯੂ. ਰੌਬਰਟਸਨ ਨਿਕੋਲ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲੀਸਿੰਗ ਕੰ., 1967), 3:302 ਵਿਚ ਐਸ. ਡੀ. ਐਫ. ਸੈਲਮੰਡ, ‘‘ਦ ਐਪਿਸਟਲ ਟੂ ਦ ਇਬਰੀਸੀਅੰਜ਼।’’ ³ਫ੍ਰੈਂਕ ਜੇ. ਗੁਡਵਿਨ, ਏ ਹਾਰਮਨੀ ਆਫ ਦ ਲਾਈਫ ਆਫ ਸੇਂਟ ਪੌਲ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਬੇਕਰ ਬੁਕ ਹਾਊਸ, 1951; ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ, ਐੱਨ ਆਰਬਰ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਕੁਸ਼ਿੰਗ-

ਮਲੋਏ, 1973), 87, 149. ⁴ਕੈਨਥ ਐਸ. ਵੁਏਸਟ, *ਵੁਏਸਟ'ਜ਼ ਵਰਡ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਫ਼ਰਾਮ ਦ ਗ੍ਰੀਕ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਫ਼ਾਰ ਦ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਰੀਡਰ: ਇਫ਼ੀਸ਼ੀਅੰਜ਼ ਐਂਡ ਕੋਲੋਸੀਅੰਜ਼* (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1953), 44. ⁵ਐਂਡ੍ਰਿਊ ਟੀ. ਲਿੰਕਨ, *ਇਫ਼ੀਸ਼ੀਅੰਜ਼, ਵਰਡ ਬਿਬਲੀਕਲ ਕਮੈਂਟਰੀ*, ਜਿਲਦ 42 (ਡਲਾਸ: ਵਰਡ ਬੁਕਸ, 1990), 174. ⁶ਵੁਏਸਟ, 81. ⁷ਜੀ. ਜੀ. ਵਿਲਕੇ ਐਂਡ ਵਿਲੀਬਲਡ ਗ੍ਰਿਮ, *ਏ ਗ੍ਰੀਕ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਲੈਕਸੀਕਨ ਆਫ ਦ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ*, ਅਨੁ. ਅਤੇ ਸੋਧ ਜੋਜ਼ਫ਼ ਹੈਨਰੀ ਬੇਅਰ (ਐਡਿਠਬਰਗ: ਟੀ. ਐਂਡ ਟੀ. ਕਲਾਰਕ, 1901; ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ, ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਬੇਕਰ ਬੁਕ ਹਾਊਸ, 1977), 209. ⁸ਐਲਫ਼੍ਰੈਡ ਮਾਰਸ਼ਲ, *ਦ ਇੰਟਰਲੀਨੀਅਰ NASB-NIV ਪੈਰੇਲਲ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਇਨ ਗ੍ਰੀਕ ਐਂਡ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ* (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਜੌਂਡਰਵਨ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਹਾਊਸ, 1993), 561. ⁹ਸਪਾਇਰਸ ਜੋਡਿਏਟਸ, ਸੰਪਾ., *ਦ ਕੰਪਲੀਟ ਵਰਡ ਸਟੱਡੀ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ*, ਜਿਲਦ ਦੂਜੀ (ਚਟਨੂਗਾ, ਟੈਨਿਸੀ: ਏਐਮਜੀ ਪਬਲੀਸ਼ਰਜ਼, 1992), 869. ¹⁰ਲਿੰਕਨ, 180.

¹¹ਉਹੀ, 180-81. ¹²ਵੁਏਸਟ, 83. ¹³ਬੁਲਿੰਗਰ, 510. ¹⁴ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਯੂਹੰਨਾ 1:38, 42; 9:7; 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 12:10; 14:26; ਇਬਰਾਨੀਆਂ 7:2 ਵਿਚ 'ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ,' 'ਅਨੁਵਾਦ,' ਅਤੇ 'ਵਿਆਖਿਆ' ਹਨ। ¹⁵ਬੁਲਿੰਗਰ, 416.